

Idegenforgalmi látványosság lesz Pestvármegye székháza

Dobpergés, fegyveres hajduőrségváltás fogadja az idegeneket, akik végigkocsizhatnak az évszázados „vár” udvarán

Osztályozás

725.14

dő

"1935"

Személy

Helyszám

Forrás:

*Hajduőrség
Emlékezet 1935 II/7*

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Pest vármegye történelmi nevezetességű vármegyeházának restaurálásával kapcsolatban, amelyet Erdélyi Loránd alispán elgondolásai szerint évek óta folytatnak, számos olyan idea valósul meg, amely idegenforgalmi szempontból is figyelemreméltó. A vezérvármegye alispánja a magyar vármegyék irodalmi társaságának a Gyöngyösi Istvántársaságnak terveit is beillesztette a maga terveibe. Az ősrégi megyeház udvarain és falain meg akarja örökíteni azoknak az ezer éven keresztül kimagasló történelmi eseményeknek és a magyar nemzetért és irodalomért harcolt, vagy vértanúságot szenvedett hősöknek az emlékezetét, akik az autonóm vármegyei életben szerepet vittek. Már eddig is emléktábla jelöli meg azt a tényt, hogy az ódon épület látta csaknem a mohácsi vésztől kezdődőleg a nehéz idöket, „ezek a falak nyögték a nagy szultánok világverő hadait, de látták Pest és Buda fölszabadulását is a török alól.”

Emlékművek sorsa

Legújabban emlékoszlopot emelt a vármegye Nyáry Pálnak, Kossuth leghivebb barátjának és segítőtársának, a honvédelmi biztornmány alelnökének, Pest vármegye nagy reform-alispánjának. A tervek szerint már készül Fáy Andrásnak, a legnagyobb szolgabírónak, Széchenyi István tanítómesterének, a magyar jobbagyfölszabadítás apostolának bronz mellszobrára, amelyet a vármegye a Pesti Hazai Takarékpénztárral — amelynek alapítója ugyancsak Fáy volt — együttesen fog a vármegyeházán örök emlékezetül elhelyezni. Emlékoszlop készül Hajnóczy Józsefnek, a „magyar jakobinusnak” emlékezetére, aki alispán és tősgyökeres magyar ember lévén, a fölvilágosodás eszméjeért börtönt és csaknem vértanu halált halt.

Ugyancsak emlékmű készül a másik „jakobinusnak”, Kazinczy Ferencnek, számos vármegye táblabírájának, Pázmány Péter után a magyar nyelv legnagyobb ujtójának és harcosának, akiben jóformán az egész magyar irodalom tanítómesterét ismerik. Hatalmas emléktábla fogja hirdetni az ősi falakon a vármegye főispánjainak és alispánjainak sorozatát, az Árpádok korától egészen a

1848-ig. Ennek a táblának külön érdekessége lesz, hogy Pest vármegye legősibb kormányzóí, a király nevében, maguk a nádorispánok, az újabb századokban pedig Pest vármegye örökös főispánjai főhercegek voltak.

Pest megye székházának multja

Az Árpádok korában és a későbbi századokban a vármegyéknek külön székházuk nem volt. Mindig a megye székhelyén épült királyi vár, vagy a comesek (főispánok) vidéki kastélya vagy kuriája volt a vármegyei igazgatás székhelye. Tulajdonképpen csak a török hódoltság után kezdenek a vármegyék a békésebb idök beálltával külön megyevárakat, vármegyeházákat építeni. Pest vármegye jelenlegi székháza, amelynek főépülete körülbelül 1600 táján épült, a török hódoltság alatt kincstári épület s egy része hadiszertár volt, amelyet a szultán hadainak visszavonulása után a bécsi kincstár vett birtokába, majd vásárlás útján a megye birtokába került. A megyeházán most folyó átalakításokkal kapcsolatban a legrégebb, tizenhatodik századbeli részen, mélyen a föld alatt megtalálták a régi kazamatát és rejtekhelyek egy részét. Felszínre kerültek a török profuntsütő-kemencék. Ez alkalommal szá-

mos emberi csont és régi használati tárgy is napfényre került. Ez a rész jelenleg a vármegyeház középső traktusa. A barokk században e rész körül épült a Mária Terézia-stílusú kuriális épület, amelynek keleti szárnyában állott a Bél Mátyástól leirt vármegyei muzeum, később a megye szedriális rabjainak kápolnája. A nyugati szárnyban a tizen-nyolcadik század végén épült a közgyűlési terem, amelynek építészeti párja a gyöngyöri belügyi diszterem, amely valamikor a dömés apácák temploma, majd II. József császár alatt a régi budai Vigadó-terem lett.

A vármegyeház épületének további kerekeit a Semmelweis-utcára nyíló régi barokkszárny és a Vármegyeház-utcára nyíló ugynevezett kisszárny adta meg, amelyet az 1838-as árvíz tökéletesen elsodort. Ennek a helyére építette Zitterbarth a jelenlegi páratlan szépségű, belülről olasz loggiákkal diszített, oszlopos empire szárnyat. Szándéka a vármegyének az is, hogy a Szépművészeti Muzeumban őrzött Zitterbarth-portrét a vármegye számára másolatban megfesteti. A vármegye keleti szárnya még a mult század elején is a Bástya-utca folytatásképpen a Semmelweis-utcában az egykori Ujvilág-utcában a „Hatvani-kapun” át futó régi városi falra támaszkodott. Az átalakítások alkalmával a vármegyeház udvarán készített kis park mélyítések a mun-

kasok hatalmas csatorna- és falépitmények maradványaira bukkantak. Nagyon valószínű, ezek az építmények a török korból maradtak fenn és a Vácott nemrégén kiásott török csatorna- és vízvezetékhalózathoz lehetnek testvérépítményei.

A két szomszéd

A történelem lapjait olvasva, nem találjuk véletlenül azt, hogy a vármegyeháza és a városháza teljesen szomszédos épületek. Ennek a kapcsolatnak az emlékezetére a vármegyeház és a városház között levő régi Wodianer-ház előtti tér volna alkalmas arra, hogy ott Nyáry Pálnak a szobrát a székesfőváros felállítsa. Ebben az ügyben Presly Elemér, Pest vármegye főispánja, a Gyöngyösi István társaság elnöke fel is kereste Szendy Károlyt, a székesfőváros polgármesterét. A szobor felállításának az ad különös jelentőséget, hogy Nyáry Pál az 1848-as forradalom kitörésekor páratlan lélekjelenlétével és szervező erejével nemcsak Pest vármegye nyugalmát és biztonságát mentette meg, hanem Pest és Buda városok közbiztonsági biztornmányának alelnökévé választatván, a főváros nyugalmának és biztonságának is legfőbb irányítója volt. Ez a két legmagasabb hatóság székháza között felállított szobor egyuttal az ország első vármegyéjének és az ország első fővárosának testvériségét, egymásrautaltságát és az ezeréves magyar történelemben gyökeredző hagyományait is hirdetné. A vármegyeháza történelmi épületét — amely nemcsak kő, hanem kimeríthetetlen lélek is — jóformán csak azok ismerik, akik a helyi történelemben jártasak. Most a közönség számára is jobban hozzáférhetővé válik.

Erdélyi alispán nyilatkozata

Az új tervre vonatkozólag Erdélyi Loránd alispán még a következőket mondja:
— Szándékom ezt a magyar történelemben nagy szerepet játszó helyet az elhomá-

lyosulásból, jóformán az ismeretlenségből kiemelni. Be akarom kapcsolni az épületet az idegenforgalomba. Igaz ugyan, hogy tervem csak akkor válik teljessé, ha a tervbe vett szobrok, emléktáblák mind megépülnek, azonban már így is elég sok látnivaló van.

— A középkorból ittmaradt épületrészek és termek a Magyar Történelmi Arcképcsarnokkal vetekedő, a vármegye birtokában levő képgaléria, amelynek képeit az egykori középkori képeken kívül *Barabás, Thán, Benczur* és más jeles mesterek festették megnyilnak a közönség számára. A hatalmas vagyontérő képek restaurálása folyik és kor szerint csoportosítva lesznek elhelyezve.

— Az ódon megyeházán számos olyan új intézmény is van, amely a nagyközönség érdeklődésére számíthat. A csaknem ezer évet felölelő vármegyei levéltár történelmi és irodalmi értékei mintaszerűen, modern keretben és felszereléssel várják nemcsak a tudós kutatókat, hanem a mult iránt érdeklődő közönséget is. A Bél Mátyás által felállított régi vármegyei muzeum, sajnos, megsemmisült, mert a Nemzeti Muzeum megalakulásakor a századokon keresztül gyűjtött értékeket, páncélokot, zászlókat, fegyvereket, régi butorokat, a Wesselényi Ferenc nádor által a királytól kieszközölt aranypecsétjét a vármegye a muzeumba szállította. Ezeknek a ritka értékeknek egy része most is látható ugyan, legnagyobb részük azonban a nagy anyagban részben elkallódott, részben ma már eredete felismerhetetlenné vált. A sok történelmi zászló közül ki tudja azt, hogy melyik volt Pest vármegyéé és hol hordozták azt.

— Most tervezem az újabb muzeum alapítását, amelyben már némi anyag gyűtődött is. Megyei vonatkozása emléktárgyakat és történelmi emlékeket kívánok itt elhelyezni. Remélem terveimet sikerül keresztülvinnem.

— A közeljövőben Budapest érdekes idegenforgalmi látványossággal lesz gazdagabb s a Városház-utca, a régi Gránátos-utca felől a vármegyei várudvarára begördülő hatalmas idegenforgalmi autobuszokat az ismét történelmi ruhába öltöztetett fegyveres vármegyei hajduk őrségváltása és dobpergése fogja üdvözölni. Ezt a régi, szép vármegyei ceremóniát Pest vármegye várkapitánya fogja vezetni. Midőn a magyar mult emlékein gazdagodó idegenek kocsija a négy udvarból álló épületet a Semmelweis-utcai kapunál elhagyja, mindegyik látogató nemzeti multunk nagyobb megbecsülésével és tiszteletével távozhatik.